

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnštvo v Ljubljani, Francišanska ulica šte. 6, I. nadst. Učiteljska tiskarna.

Naročnina: po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 42.—, za pol leta K 21.—, za četrt leta K 10.50, za mesec K 3.50. Za Nemčijo celo leto K 46, za ostalo tujino in Ameriko K 54.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 v; pogojen prostor K 1.—; razglašeni in poslani vrstica po 60 v; večkratne objave po dogovoru primeren popust.

Reklamacije za list so poštnine proste.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Ogrski socialni demokratje Internacionali.

Ogrska socialna demokracija pošilja socialno demokratičnim strankam vseh dežel naslednji apel:

V vseh drugih državah centralnih sil morejo priti zastopniki naroda do besede. V zapadnih državah naših nasprotnikov imajo voditelji delavskih množic prav tako priliko, da izražajo v ljudskih zastopstvih svoja nazoranja. Izmed vseh vojujočih dežel je Ogrska edina država, katere parlament je le izraz majhne minoritete vladajočih razredov, in v katerem se ne more razodevati niti volja delavskih razredov niti nemadžarskih narodov.

V teh zgodovinskih urah, ko se preobrazuje ves svet, ko se demokratizira Nemčija, ko se udejstvujeta v Avstriji samoodločba in enakopravnost, je Ogrska še vedno latifundij peščice oligarhov, ki so mnogo bolj reaktivni kot pruski junckerji. Niti najmanjšega izgleda ni zaznavati, da bi se jelo tu ozirati na zahteve in želje delavskih razredov in nemadžarskih narodov.

Sedaj, ko se približuje tako željno pričakovani mir, je prisiljeno ogrsko socialno demokratično delavstvo, spričo težkega, nevzdržnega pritiska razmer, zaklicati vsemu svetu in se obrniti na socialno demokratične stranke vseh dežel z obtožbo, da na Ogrskem še niso uresničene niti najmanjše zahteve demokracije. Še vedno je pri nas ista vlada in isti parlament, ki je bil voljen pred devetimi leti od niti ne celili pet odstotkov prebivalstva. Kljub vsem obljubam je postala v četrtem vojnem letu zakon znana volilna reforma, ki je le karikatura splošne, enake in tajne volilne pravice. Nova reforma omogoča vladanje ogrskih junckerjev še vbodoče in pušča delavstvo v stanju suženosti in brezpravnosti.

Prisiljeni smo, tožiti socialno demokratičnim strankam vsega sveta, da ječe narodi na Ogrskem v nevzdržnem suženstvu in brezpravnosti, ter zahtevamo njihovo pomoč, da se uveljavijo tudi pri nas metode demokracije in da bodo tudi naši zaslepljeni junckerji priznali nov svetovni red, ki omogoča narodom in delavskim razredom narodno oziroma socialno svobodo, na podlagi samoodločbe.

Misel, da bi ostali po toliko žrtvah in tolikem gorju edino le delavski razredi in ogrski narod v starem suženstvu, je neznosna. Ker se obračamo na naše bratske stranke, to ne pomenja, da hoče ogrsko socialno demokratično delavstvo stati dogodkom brezdelno ob strani. Nasprotno, ogrski proletarijat bo napel vse moči, da postane tudi Ogrska nekoč demokratična država. Neobzirno in odločno hočemo nadaljevati svoj boj za socialno osvoboditev delavskih razredov in za samoodločbo narodov. To so naši cilji, in da se uresničijo, kličemo na pomoč socialno demokratične stranke drugih dežel.

Zastopniki zatiranega naroda se obračajo do socialnih demokratov drugih dežel: Pomagajte vsem zatiranim narodom! Napišite vse svoje moči, da se ustvari zveza enakopravnih narodov, sedite k skupnim posvetovanjem, da bodo mogli vplivati proletarci vseh dežel v tej zgodovinski uri z združenimi močmi potom mednarodnega razrednega boja na usodo bodočnosti!

Poziv, ki ga pošiljajo ogrski sodruzi vsemu svetu s tako občutka polnimi besedami, gotovo ne izgreši svojega namena.

Prebrat čez noč.

»Arbeiterwille« piše:

Nikakega dvoma ni, da se nahaja stara Avstrija v likvidaciji. Tukaj ne pomagajo nikake prevare, najmanj seveda še, če zatirajo javni cenzorji izražanje mišljenja. Sploh je komično, ako vlada ali druge nominalne avtoritete dopuščajo, da presojuje podrejeni uradniki, kaj danes prija ljudstvu z ozirom na pristoje izražanje mišljenja. Bolj kakor kdaj gre sedaj za popolnoma prosti razgovor, zakaj le ta utegne prinesiti razbistritev, ki je potrebna za novo uredbo v dosedanji državni skupnosti. Najnovejši zunanjepolitični dogodki so prepodili stare iluzije pri posameznih avstrijskih narodih in pokazali nove.

Potrebna je razbistritev v tem, kaj je z javnostjo v realiziranju idej. Vitkanje cenzure ali vplivanje kipečih misli s tendencioznim oficioznim ali oficijelnim poroča-

njem more napraviti le zmedo ali zbuditi nejevoljo. Predvsem treba, da so si vojaški faktorji na jasnem, da zunanjepolitična in notranjepolitična preuredba ne potrebuje njihovega vpliva. Nihče izmed nas ne pričakuje od vojaških akcij kake izpremembe obstoječega položaja. Tudi najzabitejši pristaši miru so se privadili misli, da imajo sedaj narodi Avstrije besedo in da pristoji najvišjim faktorjem stare Avstrije le še izvršitev ljudske volje. Najnovejši dogodki so pokazali, kako smo se preganjali med strašnimi prepadi in nismo slutili, kako je grozilo, da se vse prevrne vanje. Sedaj jih vidimo, sedaj velja, da pospravimo, kar se pospraviti da.

Z resnobno tragiko se je izvršil v zadnjih dneh idejni preobrat med nemško-nacionalnim meščanstvom. Čas se da računati po dneh, v katerem so vodilni možje še mislili, da se da v Avstriji z energično voljo popraviti gospodstvo nemškega meščanstva nad drugorodnimi narodi. V svojem nepoznanju razmer so šli tako daleč, da so omalovaževali Burianovo noto, čeprav je sedaj jasno, da je prišla v predslutnji ali poznanju vršočih se dogodkov na Balkanu. Razumemo bol in zmoto, ki sta prizadela s popolno izpremembo zunanjega položaja nemško nacionalno meščanstvo, ako prav ju absolutno ne moremo občutiti. Videli smo pribajati stvari, kako so prišle in bodo še prišle. Na stotine dokazov lahko navedemo, da smo videli v bodočnost in prorokovali, kakšen bo razvoj. Ob času konference planinskih socialistov v Zellu sta bila v nemškonacionalnih krogih volja in upanje še visoko gori, da se vzdrži Avstrija ali da se more ustvariti, kjer bo vladalo nemškonacionalno meščanstvo. Kaj so temu nasproti povedali naši sklepi? Vsebovali so to v početkih, kar izraža resolucija kluba nemških socialno demokratičnih poslancev, katero so, kakor se poroča, nemške meščanske stranke sprejele kot podlago nadaljnjim obravnavam.

Kako velikanski je razloček v mišljenju in hotenju nemških nacionalcev pred nekaj dnevi in danes? Strast njih vladanja se je izpremenila v golo skrb za obstoj.

O zaželjeni deželi.

V.

Uprava in ustava.

Namenoma sem na prvo mesto svoje razprave postavil upravo. Iz dvojnega razloga. Prvič, ker sta me učili zgodovina in praktična politika, da je uprava mnogo važnejša od ustave. Naravnost rečem, navzlic slabi, povsem nedostatni ustavi zamore narod in država prav dobro shajati, ako je le uprava dobro urejena, dočim celo najpopolnejša ustava kaj malo zaleže, ako je uprava slaba in koruptna. Potem pa je drugič pomisliti, da v sedanjem položaju niti mogoče ni, izdelati točnega načrta bodoče jugoslovanske ustave. Teoretično se da isti pač izumiti brez posebnih težav, toda v naprej pdrekam praktično veljavo takemu poskusu. Saj niti obsega ne poznamo državni jednoti! To pa je absolutno potrebno, sicer zidamo v zrak in izumljena ustava bode visela v oblakih! Podobni bi bili možu, kateri bi pri kakem stavitelju hotel naročiti načrt nove zgradbe, da bi imel lastne stavbene parcele. Noben resen stavitelj ne bi maral prevzeti takega naročila. Saj mora imeti gotovo stavbišče, ogledati si mora teren, izmeriti njegove dimenzije, prilagoditi se mejašem, vvaževati vse okolnosti. — stoprav potem zamore načrtati primeren osnutek. Tako tudi zakonodajalec, sicer vstvari šablonsko delo, katero nikoli ne more zadostovati istinitim potrebam.

Z ozirom na dejanske razmere, kakor jih podaja negotova sedanjost, omejiti se hočem zgolj na vprašanje ustavne kompetence in sicer s stališča slovenske skupine. V teh mejah glasi se problem: »Kaj se pridrži našemu deželnemu zboru, kaj se odstopi v skupno posvetovanje jugoslovanskemu parlamentu?« Vodilna misel mora biti tudi pri tej odmeritvi delokroga, da naj skupno ostane le to, kar zadeva celokupnost ter se s skupnim sodelovanjem bolje in uspešnejše da urediti. Vse drugo z mirno vestjo lahko prepustimo posameznim deželam in njih deželnim zborom.

Tako gre brezdvomno in izključno slovenskemu deželnemu zboru vsa zemljiška kultura v celem svojem obsegu. Dotičnih svojih potreb najbolj poznamo sami in najbolj bomo sami skrbeli zanje. Nadejam se, da se v tem pogledu ne bodemo ustrašili niti tako velikopoteznih

akcij, kakor jih zahteva vodna preskrba v Istri, Suhi in Belokrajini, namakanje krškega polja v spodnjem njegovem delu, pogozdovanje naših kraških pokrajin itd.! Posebno važnost polagati je v tem oziru na dobro strokovno vzgojo, tedaj spadaj tudi celo strokovno poljedelsko in gozdarsko šolstvo v področje deželne zakonodaje in deželne uprave.

Na prevažnem polju narodne izomike ločil bi kompetence. Ljudsko šolstvo za našo slovensko skupino in v zvezi z njim vzgojo učiteljskega naraščaja prisodil bi ljubljanskemu deželnemu zboru. Saj mora ljudska šola pripravljati mladino neposredno za praktični poklic, za dejansko življenje in le-to razvija se pri nas v poljedelski Sloveniji pod drugimi pogoji nego na primer v Boki Kotorski. Nikjer morda ni avstrijska centralizacija toliko škodovala kakor baš pri ljudski šoli. Ne omejujmo tedaj deželne avtonomije, kar se tiče ljudske šole: vsaka dežela naj si uredi ljudsko šolstvo po svojih istinitih potrebah!

Drugače pa pri srednjem in visokoškolskem pouku. Tukaj bi pretirano razcepljenje celo škodovalo. Čemu bi na primer gimnazija v Kranju ali realka v Mariboru morala biti urejena po drugem učnem načrtu kakor sivrstne učilnice v Zagrebu ali Sarajevu? Notranjega poudara ni, potem pa je pomisliti, da bode v bodoči Jugoslaviji trgovski, gospodarski in družabni stik med posameznimi deli jugoslovanskega naroda mnogo intenzivnejši nego dandanes ter da bode premmnogokrat naravnost kazalo očetu, da svojega otroka pošlje na srednjo šolo druge jugoslovanske skupine. Prosta mu bodi pot — ne zapirajmo si je sami po nepotrebnih, da celo kvartnih razlikah v srednješkolski zasnovi!

Isto velja tudi glede visokih šol. In tu si pri tej priliki dovoljujem odkrito besedo, katera slove: Odehajmo Slovenci vsaj začasno od svoje slovenske univerze! V trenutku, ko se zavedamo, da smo en narod s svojimi hrvatskimi in srbskimi brati, smejo za nas merodajni biti zgolj strokovni razlogi in oziri. Naše vseučilišče bode vsaj za sedaj v Zagrebu, kjer naj bode prosto slovenskim docentom, ako jim drago, predavati v slovenskem jeziku. Glejmo predvsem, da se jugoslovanska univerza v Zagrebu docela popolni in ojači. Spraviti moramo zavod na višek, vreden kulturnega naroda, tako da se bode uspešno mogel meriti z najboljšimi visokimi šolami kulturnega sveta. In stoprav potem, ko je dovršen organizem zagrebskega vseučilišča, ko je isto zadostno opremljeno z vsemi inštituti in kabineti, zbirkami in delavnicami, stoprav potem si omislimo drugo jugoslovansko univerzo na slovenskem ozemlju, katera naj plodonosno tekmuje s starejšo svojo sestrico!

Niti radi tega ne bi pretakal solza, če se prva jugoslovanska tehnika prav kje drugod ustanovi in ne na Slovenskem, toda z vso odločnostjo bi vztrajal pri zahtevi, naj se bogato opremi ter na vse stroke raztegne slovenska državna obrtna šola v Ljubljani. Po mojem mnenju bode ona zavod, kateri naj preskrbi razvijajočo se jugoslovansko industrijo s praktičnimi inženirji. Sem naj prihajajo učenci z vseh krajev širne Jugoslavije, da se izučijo v vseh panogah obrtnega pouka.

Tudi postavodaja o trgovskem šolstvu osredotočena bodi v osrednjem jugoslovanskem parlamentu. Pri tem je pa gledati na to, da se doseže jugoslovanska trgovska visoka šola in sicer v Trstu, kjer je naravni njen sedež. Morda bi kazalo, združiti jo z internatom, da se na ta način mladina obvaruje skušnjav in nevarnosti, pretečih njeni neizkušeniosti v lahkoživem pomorskem mestu.

Skupno mora se dalje obravnavati in urejati vsa sodna zakonodaja, potem z malimi izjemami vse, kar se tiče trgovine, torej tudi zakoni o patentih in trgovskih znamkah. Osrednjemu parlamentu bi prepustil vse, kar je v zvezi z železnicami, s plovitbo po vodi in po zraku, dočim bi ceste menda bolje se dale opraviti po deželnih zakonih. Posebno važnost polagam na navtiške šole. Naši hrvatski in srbski bratje v Dalmaciji in hrvatskem Primorju so itak svetovnoznani izborni mornarji, ali tudi o Slovencih sem do duše uverjen, da bodo s svojo drzovitostjo in hladnokrvnostjo skazali se na morju, kakor hitro jim strokovna šola nudi primerno izobrazbo. V starih časih so naši predniki po svetu sloveli kot prevozniki, naj prevzamejo sedaj potomci pod jugoslovansko trobojnico speditersko vlogo po sinjem morju! Tako zaljubljen sem v to idejo, da bi njej na ljubo baš pri

navtiškem šolstvu napravil izjemo ter ga podredil deželnozborski zakonodaji.

Pri financah bo ločiti med državnimi in deželnimi financami; kakor sem uže namignil na drugem mestu, bo de treba državo in dežele dotirati s posebnimi samostojnimi dohodki. Samo po sebi se razume, da finančno- in davčnotehnični zakoni o državnih dohodkih sklenejo se v osrednjem jugoslovanskem parlamentu.

Prerano bi bilo danes, ako bi hotel dotakniti se kompetence glede določitve vnanje politike in glede vojaštva. O teh prevajnih predmetih bodo govorili stroprav tedaj, če se svetovna vojska končno odloči ter se napravi docela jasn položaj. Pač pa moram odgovorjati na vprašanje, komu poverim ureditev verskih zadev in stvaritev verskih zakonov? In v tem pogledu se mi vsiljuje po resnem preudarku prepričanje, da bi kazalo tudi to znamenito gradivo prepuščati legislativi deželnih zborov. Dobro znam, da se dajo navajati tehtni razlogi tudi za pristojnost centralnega parlamenta. Ali baš v verskem oziru bomo v bodoči Jugoslaviji v vseh deželnih skupinah dokaj »pisani«, dočim imamo v slovenski skupini kompaktno celoto varnega katoliškega prebivalstva skoraj brez drugoverske primesi. Uverjen sem, da bomo mi Slovenci, izučeni po bridkih skušnjah dolgotrajnega bratomornega boja, zlehka si med seboj uredili zakonite razmere katoliškega bogočastja, zlasti če se držimo gesla: »Prosta cerkev v prosti državi!« Manj gotovo je pa to v celokupni Jugoslaviji, tako mešoviti v verskem oziru, in mlada, komaj porojena država potrebuje notranji mir, kojega ne kaže ogrožati po verskih sporih. Vzemimo na primer le prevajno vprašanje, komu naj poverimo vodstvo matrik in videli bomo, da spadajo tudi bogočastne zadeve med one, katere najbolje rešimo na avtonomni podlagi.

Mi hočemo Jugoslavijo. Skušal sem, predstavljati si, kako bi v jugoslovanski samostojni državi Slovenci in pa istranski Hrvatje zamogli osnovati svojo upravo. Pri tej priliki sem nekako boječe pogledal tudi pod oni zastor, kateri nam dandanes še zakriva bodočnost jugoslovanske ustave. Izročam svoj operat v pretres in očno naši javnosti. Pristaš zgodovinske šole ni kaj naklonjen primerjalni metodi, vendar svojega umovanja nisem obremenjal s citati iz raznih ustavnih in upravnih zakonov drugih držav. Namenoma ne. Oboje namreč, ustava in uprava, vzrasti mora iz realne istinitosti narodnega življenja, sicer je slabotni plagijat, nerodno skrupalco, katero se kaj lahko prilaga samoniklemu životu. Rajši sem za svet vprašal praktične skušnje svojega lastnega političnega delovanja. In v tem pogledu sem morda doživel več nego večina sedanjih naših politikov. Opazoval sem gibanje našega javnega organizma z različnih stališč. Kot mnogoletni državni in deželni poslanec, kot državni uradnik in predstojnik samostojnega urada ter kot deželni glavar in vrhovni šef deželne avtonomne uprave. Usedlino svojih študij in skušenj podajam v teh člankih, zadovoljen bodem z uspehom, ako z njimi zbudim vsestransko razpravo o globokih problemih naše uprave in pa ustave!

Vojna poročila.

Avstrijsko vojno poročilo.

Dunaj, 14. oktobra. Uradno se razglašajo: V prostoru severno Niša se naše čete umikajo. Bojev proti našim zadnjim četam se udeležuje tudi civilno prebivalstvo. Posebno močan sovražni pritisk se pojavlja v dolini Morave. — Tudi v Albaniji so naše zadnje čete prestale napade sovražnih oddelkov in četašev. — Na italijanskem bojišču mestoma topniški boji.

Boji na zapadni fronti.

Berlin, 14. oktobra. (Uradno.) Armadna skupina kraljeviča Ruprechta: Napadi nasprotnika proti kanal-ski fronti ob obeh straneh Douajsa so bili zavrnjeni. Sovražnik, ki je bil vdrl v Arbigny au Bac, je bil v protisunku vržen zopet nazaj. Severovzhodno Cambraija so se izjalovili močnejši angleški napadi med Bouchainom in Haspresom. — Armadna skupina nemškega cesarjeviča: Severno Oise ponovni napadi Francozov južno Aisonville so bili zavrnjeni. Severno Laoma in ob Aisni stojimo v naših novih postojankah. Uspešni boji zadnjih dni na Chemin des Dames in v postojankah ob Suippe-su, pred katerimi je sovražnik v skoro vsak dan ponovljenem brezuspešnem navalu utrpel težke izgube, so omogočili tukaj ravno tako kakor na bojiščih v Champagni, da smo gladko izvršili gibanja. — Armadna skupina generala von Gallwitz: Na obeh straneh Moze nobenega večjega bojnega delovanja. V uspešnih napadnih akcijah smo zopet zavzeli manjše dele postojank, ki jih je držal sovražnik zasedene po končanih bojih z dne 13. oktobra.

Berlin, 14. oktobra. V Flandriji je napadal sovražnik na široki fronti med Dixmudenom in Lyso. Mi smo sunek ujeli. Ob Oisi in Airi in zapadno Mose so se Amerikancem in Francozom izjalovili napadi.

Plen balkanskih armad.

Dunaj, 14. oktobra. Vojno poročilo francoske balkanske armade javlja: Od 15. septembra so dobile zvezne orientne armade, večješi enote II. bolgarske ar-

made, ki so bile zajete v ozkih soteskah pri Tetovu, 90.000 vjetnikov, med temi 1600 častnikov; uplenile so nad 2000 topov vseh kalibrov, tisoče strojnih pušk ter velikansko množino vsakovrstnega vojnega materiala.

Politični pregled.

— **Manifest o jugoslovanskem vprašanju.** V dunajskih političnih krogih se razširja vest, da je v najbližjem času pričakovati manifesta o jugoslovanskem vprašanju. S tem manifestom da bo sprožena rešitev jugoslovanskega vprašanja.

— **Socialno zavarovanje.** Na zadnji seji socialnozavarovalnega odseka se je minister za socialno skrbstvo dr. Mataja izrekel za nadaljevanje razprav ter opozoril, da se je že od raznih strani izrekla želja, naj se na mirovni konferenci sklepa tudi o delavskem varstvu in zavarovanju. Zato je prav, da si tudi v Avstriji ustvarimo kolikor mogoče jasne cilje in načrte na tem polju.

— **Kaj je pisalo dunajsko časopisje o Wilsonu.** »Arbeiter-Zeitung« piše povodom mirovne prošnje centralnih držav na Wilsona med drugim: Kadar se bo odgovarjalo na vprašanje, ki je bo svojčas stavilo vse izmučeno človeštvo v upravičeno besnostjo, zakaj jemljejo centralne države šele po devetih mesecih v poštev Wilsonove točke, ne bo mogoče iti preko naravnost sramotnega nastopa takozvanega javnega mnenja na Dunaju napram Wilsonovim točkam. Da se javnost spomni tega, hočemo samo v odlomkih prinesiti, kar je pisalo nemško dunajsko časopisje o Wilsonu, in kako je hujskalo proti miru. Oficiozni »Fremdenblatt« je prinesel 12. januarja 1918. naravnost infamen članek o činični brutalnosti Wilsonovi, o njegovih frazah, ki ne pomenijo ničesar, o njegovi poslanici, ki da je podožna policijski naredbi in ki gre za tem, da uredi svet po njegovih političnih in gospodarskih težnjah. — »Neue Freie Presse« je pisala takrat tole: Ko bi ne izvirala iz Wilsonove poslanice za milijone nova nesreča, gorje in glad, bi se izplačalo pisati o njej. Žalostno je, da ima poglavar enega izmed največjih narodov še vedno, ko se dviga toliko rok k nebu za odrešitev, voljo, da poniža monarhijo in Nemčijo. On hoče imeti svojo vojno in ameriška mladina mora prelivati svojo kri na evropskih bojiščih. Njegovih štirinajst točk, je načrt za bodočo razdelitev sveta. Poleg neverjetnosti, da mu ne gre za lastno zemljo, temveč samo za druge, prihaja še okolnost, ki vidi v Nemcih in Avstrijcih samo podrejena bitja. Wilsonova spomenica ima tudi namen, da poruši dogovore v Brestu Litovskem. Predsednik Wilson sumiči in hujska. — Podobno je pisal tudi »Neues Wiener Tagblatt«. »Reichspost« pa je nazivljala Wilsona carja republike največjih vojnih milijonarjev ter trdila, da je njegova poslanica samo sad egoističnega preračunavanja. Danes pa ti listi ne morejo prehvaliti Wilsona, njegove pravicoljubnosti in želje po miru.

— **»Bajta je raztrgana, solnce sije vanjo...«** Taka raztrgana in zadolžena bajta je poleg drugih držav v prvi vrsti tudi Avstrija. Po poročilu finančnega ministra v finančnem odseku je bilo izdano zaenkrat v Avstro-Ogrski za 28 milijard bankovcev. To je naravnost ubijajoča vsota, pri kateri se gotovo zavrti plačevalcem v glavi. Ker niso imeli ne zlata ne srebra ali kakoga drugega denarja, so tiskali papirnati denar. Tiskali so ga noč in dan. Državni dolg je pa le raste in raste, in državnik ne nič skrbelo, kako bodo plačali obresti napravljene dolga. Da se vodi vojsko, se potrebuje razen ljudi tudi denar, denar in zopet denar. Zato so ga pa tiskali. Za tisoče, stotisoče, milijone. Tiskali so ga za milijarde. Pa če bi bilo le tiskanje! Toda vsak bankovec pomeni narastek državnega dolga. In tako je podobna Avstrija danes gospodarju, ki je v svoji hiši, a niti eno stebelce slame ni njegova last. Vse je last upnikov, katerim se mora plačevati obresti če se noče, da zapoje boben. Vsota 2000 milijonov kron za tekoče leto, ki naraste po obrestih prihodnjega vojnega posojila na 2250 milijonov kron, ostaja nepokrita, dasi so zdražili prebivalstvu vse, kar so sploh mogli: poštne pristojbine, vožnjo po železnicah, uvedli so davek od premoaga, sedaj so zdražili zopet cukr in tako bi lahko naštel brezštevila stvari. In pri vsem zdraženju ostaja še vsota 600 milj. kron nepokrita. Ta pa naj se pokrije z raznimi davčnimi predlogi, ki jih je predložila vlada in jih še predloži: povišanje davka na žganje, na pivo, peneča se vina; povišanje cen soli in še drugih manjših stvari, kot kolkov itd. Končno namerava podati vlada predlog o obdavčenju premoženja enkrat za vselej. Vsa ta finančna sredstva bi znesla komaj kake dve milijarde kron. To ne zadošča niti za pokritje obresti sedanjega dolga, ne glede na to, da se viša ta dan za dnevom. Avstrijski državnik so zapeljali državni voz na poševno ploho, kjer ga ne morejo več ustaviti...

— **Novi dnevnik v Pragi.** »Český Socialista« nanašnja, da začne izhajati danes, v torek 15. t. m. zopet glasilo »Česke socialistične stranke« »České Slovo«. Izhajalo bo dvakrat na dan, in sicer zjutraj in zvečer. Odgovorni urednik bo posl. Stříbrný. V uredništvu so še: ured. Dušek, dr. Franke, posl. V. Křofáč, ured. Skorkovský in ured. Šmejč.

— **Amnestija v Nemčiji.** Cesar Viljem je državnemu kanclerju in pruskemu justičnemu ministru naročil, da

naj predlagata v pomiloščenje osebe, ki so bile obsojene zaradi političnih zločinov in prestopkov zlasti povodom stavk in nemirov zaradi prehranjevalnih težkoč. Enako pomiloščenje izdajo tudi drugi vladarji. Vsled te amnestije bo izpuščen iz ječe tudi znani socialnodemokratski poslanec Liebknecht.

— **Odpust prostovoljcev.** Na interpelacijo socialnodemokratskega poslanca Resla je odgovoril domobranski minister, da rojstne letnike 1867, 1868 in 1869 prostovoljskih formacij odpuščajajo istočasno, kakor enake letnike ostalih čet, v kolikor pripadniki prostovoljskih krdel sami ne prosijo za nadaljno službovanje v aktivni vojaški službi. Minister je ob tej priliki naglasil, da so prostovoljci glede dopustov, oprostitev itd. popolnoma izenačeni z ostalimi osebami oborožene sile.

— **Ogrski narodni svet.** »Pesti Hirlap« zahteva, da se čim prej ustanovi ogrski narodni svet, ki naj poskrbi za samostojnost in integriteto ogrske države. List pravi: To je program, na kateri lahko pristanejo zastopniki Tiszove delovne stranke, madžarski socialni demokrati ne madžarski narodi (!). Budimpeštanski krogi pričakujejo, da bodo v kratkem poklicani k cesarju v avdienco ogrski socialnodemokratski voditelji, kar bi bilo nekaj povsem novega v ogrski politiki.

— **Tudi »Frankovci« vstopijo v Narodni odbor.** Kakor se iz Zagreba poroča, so se pričela posvetovanja Frankove stranke prava, katerih se udeležujejo vsi saborski poslanci stranke. Politične razmere, ki so nastale, so privedle pristaše Frankove stranke do prepričanja, da je stranka izolirana in njen program času neprimeren. Poroča se, da nameravajo nekatere odlične osebe iz stranke izključiti ter skleniti, da hočejo z drugimi strankami složno delovati ter vstopiti v Narodni odbor.

— **Novi finski kralj.** Socialnodemokratski »Vorwärts« piše: Nova oblast finskega kralja bo zelo negotova. Finski narod ne stoji za njim. Iz parlamenta manjka polovica poslancev, socialni demokrati, ki so bili izključeni. Od druge polovice je večina republikanskega mišljenja, tako da sta najmanj dve tretjini finskega naroda proti kralju Frideriku Karlu Hessenskemu. Pri glasovanju je manjkalo mnogo poslancev, ki so bili vrženi v ječe. Nemški narod nima nobenega interesa na tej avanturi kakoga prince, ki bi mogla biti celo ovira za bodoči mir. Nemčija ne bo niti za pet minut zavlekla vojne, da bi mogel kak princ zasesti finski prestol. Če ostane princ trdovraten, dela samo na lastno pest in lastno kožo.

— **Položaj v Rusiji.** Zastopnik ruske sovjetske vlade v Londonu, Litvinov, se je na povratku v Rusijo ustavil v Kristijaniji. V razgovoru z zastopniki časopisja je izjavil: Samo Kerjenski je kriv razsulu Rusije. Brest-litovski mir je bil samo potrebna posledica njegove politike, ta mir, ki je sedaj postal nemogoč in ki ga je treba revidirati. Estonska, Kuronska in Litva se morajo zopet združiti z Rusijo kot samostojne države v veliki ruski federativni republiki. Baltskih pristanišč ne moremo pogrešati. Litvinov upa, da bo Ukrajina zopet pripadla Rusiji.

— **Ruska akademija za socialne vede.** Dne 4. t. m. se je vršila otvoritev edine svetovne akademije za socialistično znanstvo. Slavnostne otvoritve se je udeležilo veliko število delavcev, zastopnikov vseh delavskih organizacij, zastopnikov raznih šol in profesorjev. Zaslužni profesor Pokrovski je proglasil akademijo za otvoreno in jo je pozdravljaj kot novega razširjevalca socialističnih misli. Profesor Reisner je razložil v daljšem govoru načela, ki naj bodo smer znanstveni ustavi akademije. **Socialistična akademija mora zavzemati med ostalimi znanstvenimi zavodi poseben prostor; zgrajena je na najširši internacionalni podlagi s tem, da združuje najboljše socialistične mislece celega sveta.** Prof. Bogdanov je izjavil, da bode akademija utelesenje znanstvenega socializma ter da se iznebi vse stare, že izrabljene vede. Po nekotikih profesorjih so govorili še zastopniki delavskih organizacij vseh strok. Delavci so izražali eden za drugim svoje veliko veselje nad ustanovitvijo tega prvega hrama socialističnih umetnosti. Ne bo se treba več učiti marxizma in drugih socialističnih ved iz knjig in v zaduhlih sobah, ampak gledali jih bomo lahko v praxi ter poslušali v krasnih svetlih dvoranah! — Predavanja v akademiji so se že začela. Da bi teh bilo, kmalu več tudi drugod!

— **Revolucijska zastava v Rusiji.** Kakor javljajo »Izvestija«, je bila bojujočim se sovjetskim četam poklonjena posebna revolucijska zastava, ki kaže alegorijo revolucijske boginje, ki se koplje v solčnih žarkih. Novi velikoruski grb predstavlja delavca ob nakovalu in kmeta s koso. Obe podobi obsevajo žarki, ki se vsipljejo iz trikotnika z napisom »Ruska federativna republika«.

— **Radoslavov pod obtožbo.** Glasom londonskih poročil zahteva ententa, da se bivši bulgarski ministrski predsednik postavi pred

Nova kriza v Nemčiji.

Berlin, 14. oktobra. Pojavlja se nova kanclerska kriza v Nemčiji. Vzrok krize je neko pismo, katero je pisal nekoč princ Maks Badenski knezu Hohenlohe, v katerem se je neugodno izrazil o demokraciji. To pismo so ženevski časopisi objavili. Državni kancler izjavlja, da vsebina ni točna. V socialnodemokratskih krogih je pismo povzročilo nevolje. Državni kancler je izjavil, da je pripravljen takoj odstopiti, če so stranke mnenja, da je njegova oseba ovira za mir. Socialnodemokratski poslanci so sklicali posvetovanje, kateremu se pripisuje velika važnost.

Posvetovanje aliirancev o nemškem odgovoru.

London, 14. oktobra. Reuterjev urad poroča: Prvi korak predsednika Wilsona bo sedaj, da se sporazumi z aliiranci glede skupnega posvetovanja o nemškem odgovoru. Seveda ne more biti govora o tem, da bi se ustavile vojaške operacije. Premirje ni mogoče, če sovražnik ne poda absolutnega jamstva, da premirja ne bo porabil za priprave k nadaljnjim vojaškim operacijam.

Angleško časopisje o nemški noti.

London, 13. oktobra. Odgovor Nemčije predsedniku Wilsonu je bil snoči naznanjen v Londonu raz gledaliških odrov in s kinematografskih platnov. Nedeljski listi soglasno dvomijo o odkritosti nemškega koraka in izjavljajo: Ako Nemci menijo, da bo vse, kar še pride, le barantanje za mirovna pogajanja, se strašno motijo. Listi izjavljajo, da stavljajo aliiranci še svoje lastne dodatne točke k Wilsonovim 14 točkam, ki zadevajo najrazličnejša hudodelstva, ki so jih prizadejali Nemci po razglasitvi omenjenih formul. Wilsonove točke ne govore nič o obtožbi proti glavnim hudodelcem, ki so zakrivali najgrozovitejše zločine in tudi ne omenjajo odškodnine za hudodelstva na morju, kakor je bilo n. pr. potopitev »Leinstre«. Listi ne verujejo, da bi priporočal Wilson ententi pričetni mirovna pogajanja brez gotovih jamstev. Vsi listi sklepajo s tem, naj se prepusti določitev pogojev Fochu.

Ustanovitev poljske konstituante.

Dunaj, 14. oktobra. Varšavski regentski svet je brzojavil poljskemu klubu, naj odpošlje zastopnike v Varšavo, nakar je odpotovalo predsedstvo poljskega kluba v Krakov, kjer počaka še druge zastopnike kluba, socialne demokrate in narodne demokrate, da se skupno odpeljejo v Varšavo.

Nova socialistična večina na Francoskem.

Curich, 12. oktobra. Iz Ženeve javljajo: Glasom sklepov socialističnega deželnega kongresa, ki se je vršil v Parizu, je postala bivša večinska stranka definitivno manjšinska in narobe. Socialisti strankine smeri Renaudela in Thomasa pristopajo k manjšini, dočim so pristaši Longueta in Cachina večinska stranka. Upravna strankina komisija sestoji iz dvanajstih zastopnikov večine, iz desetih zastopnikov manjšine in dveh Kienthalcev. Generalni tajnik je Frossart. Cachin je ravnatelj »Humanité«-ja.

Mirovne manifestacije v Italiji.

Lugano, 13. oktobra. Razen velike mirovne manifestacije delavstva v Milanu, je prišlo tudi v drugih večjih mestih Italije do ljudskih demonstracij za pospešitev miru. Listi pišejo o tem le zelo malo in pomanjkljivo.

Škodove tovarne in konec vojne.

Praga, 13. oktobra. »Večer« prinaša po »Češki Socialisti« naslednjo vest: Da je mirovna ponudba Avstroogrške mišljena v resnici resno, dokazuje najbolje dejstvo, da je sporočil ravnatelj Škodovih tovarn, Brever, te dni delavskim zaupnikom potrebo omejitve dela. Vse čezurno delo in nočni siht je ustavljen. Mi-

nuli teden so bila stornirana vsa vojaška naročila.

Spanija zasegla nemške ladje.

Madrid, 14. oktobra. Španski ministrski svet je na današnji svoji seji sklenil, da se nemške ladje v španskih pristaniščih zasežejo.

Za proporcionalno volilno pravico.

Bern, 14. oktobra. V nedeljo se je vršilo v Švici glasovanje švicarskega ljudstva glede načina volitev v narodni svet. 300.000 glasov se je proti 150.000 glasovom izreklo za uvedbo proporcionalnega volilnega sistema v narodni svet.

Vulkan Hekla zopet bruha.

Kodanj, 14. oktobra. Na otoku Island je vulkan Hekla, ki je miroval 60 let, začel zopet bruhati ogenj in lavo. Reke so izstopile in so polne vroče lave. Nevarnost za v bližini ležeče kraje je velika.

Aprovizacija.

Meso na zelene izkaznice B. Stranke z zelenimi izkaznicami B prejmejo goveje meso v sredo, dne 15. t. m. v cerkvi sv. Jožefa. Določen je tale red: dopoldne od 8. do pol 9. šte. 1 do 200, od pol 9. do 9. št. 201 do 400, od 9. do pol 10. šte. 401 do 600, od pol 10. do 10. šte. 601 do 800, od 10. do pol 11. šte. 801 do 1000, od pol 11. do 11. šte. 1001 do 1200, popoldne od 2. do pol 3. šte. 1201 do 1400, od pol 3. do 3. šte. 1401 do 1600, od 3. do pol 4. šte. 1601 do 1800, od pol 4. do 4. šte. 1801 do 2000, od 4. do pol 5. šte. 2001 do 2200, od pol 5. do 5. šte. 2201 do 2400, od 5. do pol 6. šte. 2401 do konca. Kilogram stane 2 K 80 vin.

Inozemsko meso. Mestna aprovizacija bo oddajala inozemsko meso v četrtek, dne 17. oktobra od pol 7. do pol 9. ure zjutraj v cerkvi sv. Jožefa.

Krompir za IV. okraj. Stranke IV. okraja prejmejo krompir v sredo, dne 16. t. m., v četrtek, dne 17. t. m. in v petek, dne 18. t. m. pri Mühleisnu na Dunajski cesti. Določen je tale red: v sredo, dne 16. t. m. popoldne od pol 2. do pol 3. šte. 1 do 90, od pol 3. do pol 4. šte. 91 do 180, od pol 4. do pol 5. šte. 181 do 270, od pol 5. do pol 6. šte. 271 do 360. — V četrtek, dne 17. t. m. dopoldne od 8. do 9. šte. 361 do 450, od 9. do 10. šte. 451 do 540, od 10. do 11. šte. 541 do 630, popoldne od pol 2. do pol 3. šte. 631 do 720, od pol 3. do pol 4. šte. 721 do 810, od pol 4. do pol 5. šte. 811 do 900, od pol 5. do pol 6. šte. 901 do 990. — V četrtek, dne 18. t. m. dopoldne od 8. do 9. šte. 991 do 1080, od 9. do 10. šte. 1081 do 1170, od 10. do 11. ure številka 1171 do 1260, popoldne od pol 2. do pol 3. šte. 1261 do 1350, od pol 3. do pol 4. šte. 1351 do 1440, od pol 4. do pol 5. šte. 1441 do 1530, od pol 5. do pol 6. šte. 1531 do konca. Stranka dobi za vsako osebo 10 kg krompirja, kilogram stane 54 vin.

Za tiskovni sklad »Napreja«: Sodrug Pintar nabral na deželni konferenci v Celovcu 4 K 40 vin., N. N., ker je moja prošnja dobro rešena 2 K, Vehovec, Ljubljana, 30 vin., sodrug Brus nabral na shodu železničarjev v Ljubljani 74 K 62 vin., N. N. 4 K, namesto venca na krsto nečakinje Ivanke Primožič iz Pristave, daruje Marija Ertah iz Bistrice pri Trziču 30 K, sodrug Ivan Breznik nabral pri pevski veselici v Trbovljah dne 22. septembra t. l. 100 K. — Skupaj 216 K 22 vin. — Prej izkazano 1683 K 71 vin. — Skupaj 1899 K 93 vin. — Vsem darovalcem lepa hvala!

Razno.

* **Kako dolgo bo še to mogoče?** V »Zeit« objavlja nekdo svoje popotne dogodljaje, ki jih je nabral po raznih kopališčih, ter pripoveduje o milijonarjih tudi naslednji slučaj: Bil sem v nekem češkem kopališču, ki je uživalo že boljše čase in videlo že boljše ljudi. Igrali so bakarati. Ogrski borzni magnat je vodil banko. Pri raznih igrah je dobil tekom treh tednov en milijon dvetisoč kron. Hotel je pokazati kot borzni magnat svojo nobleso. Napravil je v slovo večer, h kateremu je povabil razne dame in gospode ter priredil je večerjo, o kateri se ni niti kralju Eduardu v tem kopa-

lišču sanjalo. Račun je pa znašal brez pjače — 94.000 K.

* **Bebel o narodno-ustavnem vprašanju.** Pokojni voditelj nemške socialne demokracije sodrug Bebel je izrekel o narodno - ustavnem vprašanju naslednje besede: »Vsak narod, ki ima svoj lastni jezik, svojo civilizacijo in svojo zgodovino, ima pravico, se razvijati kot samostojen organizem in vladati samega sebe. Nacionalist je oni, ki hoče — ne da bi škodoval s tem kakemu drugemu narodu ali da bi ga oviral — omogočiti narodu, h kateremu spada po svojem rojstvu, po svojem jeziku in po svojih običajih, da se razvije po skupni koristi, kot kar najbolj civiliziran narod. Dela li za tem ciljem, ne da bi gledal na svojo lastno korist in ne da bi služil vladajočim strankam, izvršuje, dokler deluje za skupno blaginjo, s svojim delovanjem najvišji ideal, ki ga more sploh kak človek imeti.«

* **Kako živijo vojni bogataši?** Bavarska »Landshuter Zeitung« piše: Sedanji eidorado vojnih bogatašev je krasno kopališče Garmisch. Če imaš dosti denarja, moreš dobiti tu, kolikor hočeš jela in pila. Ena družina bogatašev rabi tu dnevno 500 do 800 mark. Neki gledališki ravnatelj iz Berlina porabi tedensko 20.000 do 25.000 mark. Enako je v Kissingu.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana Franciščanska ul. 6,

registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za . . . shode in veselice. . .

Letne zaključke

Najmodernejšja uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, itd. . .

Stereotiplja. — Litografija.

Stalne krepke delavce

== tudi močne delavke ==

sprejme
spedijska tvrdka BALKAN,
Dunajska cesta 33. Plača po dogovoru.

Išče se dobro raznašalko

za raznašati »NAPREJ« in »Arbeiterwille« v Udmatu in v Zeleni jami. — Zaslužek dober. Nastop takoj.

Izurjeno Stenografinjo

išče »Narodni svet« v Ljubljani, Franciščanska ulica št. 2.

— Delniška glavica —
K 10.000.000.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun proti ugodnemu obrestovanju.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Poslovnica c. kr. avstr. razredne loterije.

Podružnice v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Rezervni fond i okroglo
K 2.000.000.

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih papirjev, financira erarične dobave in dovoljuje — aprovizacijske kredite —